

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De scholastico genere oratorum. Capvt XVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

veterem cum iuniori confundunt. Germani
sacrarum literarum sensum, non adeo curant,
sed multa per accomodationem dicant.

Amant autem ferme rationes friuolas, que
multum speciei, parum soliditatis habeant, vt
quæ ex Cabalistarum penitiorum scribis sunt
petita, quæ cum dicantur, oraculis videantur
simillima. Ad summa vt intrudant leuis ali-
cuius doctrinæ choragium, mirabiles plerum-
que faciunt excursionses, & distantia quæq;
sopulant.

De curiosis.

CAPVT XVII.

*Curiositas
ridicula.
Quærit.
Incant. l. 1.*

In vitioso quoque genere sunt nimis curio-
si, qui solent in questionibus parum fructu-
osis plurimum temporis terere. Quærent i-
gitur an ligno interfectus fuerit Abel, & qua
signi specie, ex qua arbore fuerit excisa Moysi
virga miraculorum effectrix. Tum dicent
hanc questionem antea agitatam ab Arioni-
no Consulæ urbis Romæ, & Haccadon huic
petitioni ita satisfecisse.

*Haccadon
apud Sala-
tin. s. 17. l.
16.*

Quod me rogas de virga Moysi tibi notitiam
dare, dicam tibi quod de hoc scriptum reperi-
t à Rabbi Simeone filio Iohai in inuestigatio-
ne secretorum dicitur. Virga illa qua Moyses,
& Aaron miracula faciebant in terra Aegyp-
ti, & postea in deserto floruit, gemmasque e-
didit, ab ea arbore excisa est, quam Deus Moysi
ostendit in deserto, vt aquæ amaræ dulces fie-
rent. Et hæc arbor excisa fuit ab arbore vitæ,
quæ in paradiso sita erat, Angelorum mani-
bus. Quam quidem miserunt Adæ, cum ille
misisset Seth ad paradysum filium suum mise-
ricordiam Dei imploraturum de suo peccato.
Dixeruntque Angeli Seth, vt plantaret hanc
arborem. Quæ quam primum fructum face-
ret, misericordiam Dei in eum descenderent, a-
perirenturque portæ cæli quæ obsecrata sunt.
Hanc autem arborem seu potius ramum acce-
pit Seth, plantauitque in deserto, quam postea
Moyses inuenit, & ex ea virgam suam exci-
dit.

*Idem l. 8.
o. 30*

Hæc pretiosa s. bula cum narratur aures
implet admiratione, & obstupescunt qui au-
diunt, quod tantum & tam mirabilis historie
arcana tantum latuerit. Idem plerumque
fortè examinant genealogias Iudæorum, &

quærentur Panther ab Hebræis Dominus
noster fuerit nominatus, & verè ne Panther
ataus sanctissimæ Dei Matris fuerit. Tum de
persona Christi, & Beatæ Virginis nimis mul-
ta expiscabantur, & scire auebant quas illa
vestes & calceos habuerit, an secum in Bethle-
mitana peregrinatione bouem, & asinum du-
xerit, aurumne in massa, an nummos aureos
à Magis acceperit, quæ quidem, vel certè non
dissimilia plerumque ab ijs qui historiam tra-
ctant ex destinata opera quærit obiter, aut si in-
cipiè fuerint dicta refelli possint. Tamen in
concionibus nisi res admodum postulet, hæc
argumenta prolixè discutere curiositatis plu-
rimum, parum certè fructus habet. Præterea si
viderint auditores prurire rerum curiosarum
desiderio, afferet ex historia naturali quicquid
erit abditum, & incredibile, agitantur quæsti-
ones Theologiæ & Philosophiæ, non tam ad
doctrinam, quam ad pompam, vagabuntur
per omnia terrarum imperia, & si qua mini-
ma data fuerit occasio huius vel illius imperij
Principes à primo ad vltimum percontantur.
Tum vt arcana etiam dicant omnibus ignota.
*Quinquaginta prudentia portas. Cyriacus duo-
simera sapientia additis hebraica nominibus.
cum magna ostentatione memoria numerus
buns. Cabal. l. 3.*

De scholastico genere oratorum.

CAPVT XVIII.

SUCCEDUNT deinde scholastici, quod voc-
andum ne quis secus accipiat quam intelligã,
non nihil distinguendum est. Primum igitur
dicitur scholastici viri multè in omni genere
literaturæ, & politioris etiam elegantia, quod
superius ostendit me recorder, nunc autem
nomen remansit penes eos qui Theologiam
docent in disserendo subtilitate positam, viros
doctos, ingeniosos, acres, & omni honore chi-
gnos, quorum exquisitissima doctrina in de-
cus, & utilitatem Ecclesiæ longè lateque per-
manavit. Ex eorum schola prodeunt nonnun-
quam conclamationes, qui vel sub ipsa adhuc
studiorum incude positi, vel certè calentibus
etiam tum ahtoris doctrinæ vigore incensis,
rebus optimis parum prudentes vtuntur.

Afferunt, n. ad aures plebeias reconditas ex
Theologiæ instrumento quæstiones, de scien-
tia

ria Dei, de predeſtinatione, de libero decreto, & cæteras huiusmodi quaſtiones, de quibus late, quaſi in ipſa ſchola diſſeruat. Nam & varietatem ſententiarum tum veterum, tum iuniorum explicant, conſutant aliena, ſua confirmant, adhibent etiam verba ſcholæ in alieno idiomate peregrina, & horrida, quæ omnia tam ſaſtidij plena ſunt, quam fructus vacua. Nam vt grauioris eſt concionatoris eleſtas ex Theologia quaſtiones interpretari, nonnumquam magno ſapientiæ, & eloquentiæ manſuetioris condimento: Ita profectò has conſectari moroſius, vbi neque res, neque auditores poſtulant, multum habet vanitatis.

Longe etiam deterius faciunt adoleſcentes, qui ex Philoſophiæ circulis recentes, ſi forte aliquid quod ad Philoſophicam palæſtram attineat, inuenierint, in hoc exeurrent, & cum per anti-periſtaſin dixerint Catholicoꝝ ardorem, inter hæreticas prauitates augeti, tum explicabunt quid ſit anti-periſtaſis, & quid de ea veteres Philoſophi ſenſerint, & cum agitur in Euangelio de ſignis in ſole & luna, hinc eſt ſiderum meteororum rationes tuſius explicanda: hæc, n. leuius delibata, vbi & res ita poſtulare videtur, habent aliquid gratiæ, & doctrinæ, contra putidius inculcata, non modo non delectant aures auditorum, ſed oratorum produnt infantiam.

Nec minus ridiculi eſſent, qui ad oſtentationem Rhetoricæ, notarent inter concionandū quot eſſent tropi, & figuræ Prophetarum, crebroque dicerent, hoc eſſe metaphoram, illud antonomāſiam, iſtud verò ſtreptolyton. Omnino. n. ſi quæ occurrunt concionatori ex varijs ſcientijs, aut artibus obiter perſtringenda, nunquam ſunt more ſcolæſtici interpretis enucleanda curioſius.

De popularibus.

CAPVT XIX.

Concionatores popula-
res.

CORONIDEM his ideis imponat popularitas, præclara certè virtus dicendi, & maior ad conciliandos animos, quam quilibet putet, eſt ſermonis quædam ad hominū ſenſus accommodata facilitas, quæ rebus, & verbis, ſi non inſtructa curioſius, ſiuit tamen omnino beatiſſus.

Gant autem popularitatem, cum humilitate

dicendi cõfundas, humiliter ſiquidem loqui rudes poſſunt, populariter dicere, non niſi nau oratores dici poſſunt. Proſciſcitur, n. hæc virtus à felicitis ingenij ſecunditate, & magna quadam induſtria, cui continuus exercitacionis labor quaſi cumulus acceſſerit.

Populares autem eiufmodi ferme ſunt. Primum ingenio illuſtri, facili, copioſo, ad omnes motus flexibili lautum habent ſcientiæ inſtrumentum, quod & ſi minimè (propter hoc genus dicendi populari) videatur imperitiſ; Tamen ſi quis propius conſideret, facile deprehendet eos magnarum artium ſeminibus orationem, mentemque perſerſam habere. Prudentes omnino ſunt, & morum, ſtudioſorum, affectuum conſuetudinumque humanarum peritiſſimi, & acri vt plurimum *quæſta*, quæ rerum imagines tato ſeruet tenacius quanto exceperit felicitius. Verum ſupra cæteros induſtria poſſent mirabili, qua & intimos hominū ſenſus, quos viderint, ſtatim delibant, & ipſi quaſi Protei, non quidem ad caliditatis flexus & illecebras, ſed ad hominum ſalutem procurandam in omnes vertunt formas. *Omnia pene omnibus facti*. Idcirco in regendis hominum animis, quibus nihil eſt ferè moroſius, omnium mihi videntur feliciſſimi. Dicunt argumentis, non tam ſpecioſis, quàm fructuoſis, magnum habent rerum delectum, diſpoſitionem aptam, & concinnam, dictionem ſolici quodam proſtudio æquabiliter ſuſam, non grandem & cothurnatam, ſed neque humilem, aut ſtrigoſam, aut attritam. Præmiſantur aptè, narrant dilucidè, præliantur, acriter, mouent etiam potentius. In conformatione imaginum, & deſcriptionum ſunt mirifici, quamquam nihil affectant puerilius, in ſimilibus ingeniouſ, in ethopeijs & moratio orationibus regnant. Actione ſunt non molli & curata, & polita ex ſchola, ſed quæ multum libertatis, & ſui iuris habeat. Vocem autem in tam varios flexus, & modulòs concidunt, vt non vna loqui perſona videatur, præcipuè ſi quid moratum narrant. Tunc enim videntur ſoli ſcenam exhibere varijs colloquijs, verborumque velitationibus diſtinctam, quò ſit vt ſine ſaſtidio, longe aliter quam cantores audiantur.

Et de Idea quidem ſatis: nunc ſi quis à me *Idea* conquirat, quæ dicendi ratio perfectiſſima ſit, eã *concionat*. eſſe arbitror, quæ à vitijs ſeiuncta, earum quæ ſupra commemoratæ ſunt virtutum maiorem temperiem habeat. At verò quia operoſa res y-

num